

4. VĚKOVÉ SLOŽENÍ OBYVATELSTVA

Jednou ze základních charakteristik struktury obyvatelstva je jeho věkové složení. Odráží v sobě předchozí demografický vývoj včetně migračních procesů. Věková struktura populace Libereckého kraje je podobně nevyrovnaná jako věkové složení celé České republiky. Na věkovém složení jsou dobře patrné zářezy vzniklé vysokou úmrtností a sníženou úrovní porodnosti v průběhu první světové války, hospodářskou krizí ve třicátých letech, poválečným babyboomem, nízkou úrovní porodnosti v šedesátých letech, zvýšenou úrovní reprodukce v polovině sedmdesátých let a v neposlední řadě snižováním plodnosti v posledních deseti letech. Věková struktura Libereckého kraje ukazuje i vyšší zastoupení žen v populaci starších osob, které je dáno biologickými rozdíly mezi oběma pohlavími a také válečnými ztrátami.

Z vývoje zastoupení hlavních věkových skupin v populaci Libereckého kraje je zřetelně patrný celkový pokles podílu dětské složky obyvatelstva z 25,5 % v roce 1961 na 15,7 % v roce 2004. Tento pokles byl však na relativně dlouhé období velmi znatelně přerušeno v sedmdesátých letech, v období zvýšené reprodukce žen. Zatímco v roce 1970 podíl dětí ve věku 0 – 14 let činil 21,0 %, do roku 1980 se zvýšil na 24,5 %. Pokles podílu této nejmladší složky obyvatelstva se opět projevil od roku 1984. V průběhu devadesátých let se snížilo zastoupení dětské složky v populaci Libereckého kraje dokonce o 4,9 procentních bodů a mezi roky 2000 a 2004 došlo k dalšímu poklesu o 1,2 procentního bodu.

V souvislosti s vývojem podílu dětské složky obyvatelstva lze sledovat změny v zastoupení obyvatelstva ve věku 15 – 64 let a ve věku nad 65 let v populaci Libereckého kraje. Od konce sedmdesátých let docházelo k postupnému zvyšování podílu osob ve věku 15 – 64 let. Mezi roky 1980 a 2000 procentuální zastoupení této složky obyvatelstva vzrostlo o 7,1 bodů (u mužů o 8,0 a u žen 6,4 bodů) a do roku 2004 o dalších 1,2 procentních bodů na 71,4 % (73,2 % z populace mužů a 69,6 % z populace žen). Od poloviny osmdesátých let se projevilo i zvyšování podílu osob ve věku nad 65 let. Mezi roky 1985 a 2000 se podíl této složky obyvatel zvýšil u mužů o 1,5 procentních bodů a u žen o 2,3 procentních bodů. Po roce 2000 pokračovalo zvyšování podílu obyvatel v nejstarší věkové skupině a v roce 2004 dosáhl podíl mužů ve věku nad 65 let 10,3 % z populace mužů v Libereckém kraji a podíl žen ve stejné věkové skupině 15,5 %. Vyšší procentuální zastoupení žen v nejstarší věkové skupině je dáno biologicky danou delší délkou života žen než mužů.

Vývoj podílů hlavních věkových skupin v letech 1960 až 2004 v Libereckém kraji názorně ukazuje vývoj indexu stárí, který lze vyjádřit jako podíl obyvatel starších 65 let na 100 dětí ve věku 0 až 14 let, a také vývoj indexu ekonomické závislosti, který naopak vyjadřuje podíl dětí ve věku 0 – 14 let a osob ve věku nad 65 let na 100 osob ve věku 15 – 64 let.

Údaje z demografické statistiky umožňují od roku 1991 výpočet průměrného věku obyvatelstva. Průměrný věk obyvatel Libereckého kraje se v souvislosti se změnami věkové struktury výrazně zvyšuje. Od počátku devadesátých let došlo k výraznému zlepšení úmrtnostních podmínek – snížení kojenecké a novorozenecké úmrtnosti, snížení úmrtnosti v poproduktivním věku, prodlužování délky lidského života. Průměrný věk obyvatel Libereckého kraje tak mezi roky 1991 a 2004 vzrostl u žen z 37,2 let na 40,6 let a u mužů z 34,1 let na 37,6 let.

Základní trendy vývoje věkového složení Libereckého kraje po roce 1990:

- výrazně se snižují počty dětí ve všech věkových skupinách,
- zastoupení obyvatelstva staršího 65 let se zvyšuje,
- stále se udržují rozdíly ve věkovém složení okresů (okresem s nejmladší věkovou strukturou v Libereckém kraji je okres Česká Lípa, s nejstarší okres Semily),
- proces stárnutí obyvatelstva se urychluje,
- generace narozené v průběhu poválečného období zvýšené reprodukce postupně vstupují do důchodového věku.